Joululehti Tervakset 2025

Sukuseura Tervo-Tervonen ry:n jäsenlehti ✲ hinta 10 €

Sukukokous Kuopiossa

Teksti: Timo Tervo; kuvat: Kirsti ja Timo Tevo

Seuramme sukukokous pidettiin 26.7.2025 Kuopiossa kylpylälähotelli Rauhalahdessa. Lauantain sukujuhlassa esitelmöi sukututkija **Ari Kolehmainen**, joka kertoi Tervosten ja Tervojen sukulinjoista DNA-tutkimuksien perusteella. Esitelmästä löytyy tiivistelmä s. 12 - 13. Sukujuhlan ja lounaan jälkeen sukuseuralaisilla oli mahdollisuus tutustua seuran myyntituotteisiin ja osallistau arpajaisiin. Seuran sukukokoukseen osallistui 26 jäsentä. Kokouksen jälkeen seura tarjosi osallistujille lähtökahvit.

Kokouksemme luennoitsija, sukututkija Ari Kolehmainen.

Vuosikokouksen sihteeri Marjatta Mankinen ja puheenjohtaja Timo Tervo.

Sukukokouksen osallistujia (kuvat yllä).

Sukukokouksen osallistuneita ryhmäkuvassa.

Tässä numerossa

Sukukokous Kuopiossa ····· 2

Hyvä sukuseuran jäsen ····· 3

Sukuseuran hallitus ja toimihenkilöt ··· 4

Perhepalsta ····· 4

Vapautus vuosijäsenmaksusta iän perusteella poistuu ····· 5

Seuraava sukukokous Paltaniemellä···· 5

Terveisiä toimituksesta ····· 5

Toini Tervosen 90 vuotta - tarinaa kuvin ja muisteluin ····· 6

Tarinoita Sotkamon Tervoista: Oskari-isä ja Emmi-tytär ····· 10

Tervosten taustaa isälinjan Y-DNA:n perusteella ····· 12

Kartanokierroksella isoisäni Yrjö Tervon jalanjäljissä ····· 14

Sukuseuran myyntituotteet ····· 23

Taina Tervonen: Me emme ole täältä – muukalaisina Euroopan rajoilla····· 24

Kyproksen lintuparatiisissa····· 26

Tervakset

joululehti 2025

Sukuseura Tervo-Tervonen ry
perustettu v. 1984 Paltamossa

https://www.tervo-tervonen.fi/

https://www.facebook.com/sukuseuratervotervonen/

Toimituskunta
Kirsti ja Timo Tervo

Painopaikka
Kuopion Liikekirjapaino Oy, Kuopio

Ilmoitushinnat
koko sivu 80 €, ½ sivua 40 €
ja ¼ sivua 20 €

Etukannen kuva
Sotkamo Losovaara
Ari Tervo 2021

Hyvä sukuseuran jäsen!

Vuosikokous pidettiin tänä vuonna Kuopiossa, ja siinä käsiteltiin lähinnä sääntömääräisiä asioita. Ennen vuosikokousta sukututkija Ari Kolehmainen kertoi erittäin mielenkiintoisessa esitelmässään siitä, mitä on saatu selville tähän mennessä tehdyistä Tervosten ja Tervojen DNA-tutkimuksista.

Seuran hallitus piti 20.9.2025 järjestäytymiskokouksensa, jossa seuran toimihenkilöiden valinta osoittautui vaikeaksi, vaikka lopulta onnistuikin (vanhat ja uudet toimihenkilöt näkyvät s. 4). Ensi vuoden sukukokouksessa on eroamassa ainakin kolme erovuorossa olevaa hallituksen jäsentä, joten hallitukseen olisi välttämätöntä saada uusia jäseniä. Uusien hallituksen jäsenten saaminen näyttää kuitenkin aiempien sukukokousten kokemusten perusteella vaikealta. Vuoden 2026 sukukokouksessa täytyy välttämättä saada useita uusia jäseniä seuran hallitukseen, jotta toiminta voisi jatkua rekisteröitynä yhdistyksenä. Niinpä hallitus teki 20.9.2025 päätöksen, että ensi vuoden sukukokouksen esityslistalle otetaan ehdotus, että sukuseura lakkautetaan, jollei vuoden 2026 sukukokouksessa saada seuraan uusia hallituksen jäseniä, joista joku on valmis toimimaan sukuseuran esimiehenä ja jotkut muut seuran muissa tehtävissä.

Pyydän siis teitä miettimään, löytyisikö lähipiiristänne halukkaita jäseniä seuramme hallitukseen. Myös lehtemme nykyinen toimituskunta siirtyy sivuun ensi kesänä, joten lehdelle pitäisi löytää uudet tekijät.

Kaikista hankaluuksista huolimatta toivotan antoisia lukuhetkiä tämänvuotisen lehtemme parissa!

Hyvää joulua

ja onnellista uutta vuotta 2026

Timo Tervo
sukuseuran esimies

Sukuseuran hallitus

Tervo Timo, esimies
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 828 3652
puheenjohtaja(at)tervo-tervonen.fi

Mankinen Marjatta, varaesimies
Intiönpolku 4 as 6, 90130 Oulu
p. 040 865 2500
marjatta.mankinen(at)gmail.com

Tervonen-Saari Marjo, sihteeri
Lohja
sihteeri(at)tervo-tervonen.fi

Hakkarainen Annikki
Niemitie 10, 88600 Sotkamo
p. 050 401 8731
uutiset(at)tervo-tervonen.fi

Leinonen Kaarina
Tupakuja 4 C 28, 04400 Järvenpää
p. 040 706 8820
kaarina2511(at)gmail.com

Tervo Juha
Kumpukiventie 1, 90240 Oulu
p. 044 240 2802
tervojuhae(at)gmail.com tai
tuotetilaukset(at)tervo-tervonen.fi

Tervo Kari
Urheilukatu 23, 88600 Sotkamo
p. 040 848 5543
kari.e.tervo(at)gmail.com

Tervonen Hannu
Pehkuntie 50, 73320 Nilsiä
p. 044 550 6899
hannu.tervonen(at)gmail.com

Toimihenkilöt

Tervo Kirsti
Tervakset-lehden toimittaja
Rastaantie 44, 70340 Kuopio
p. 040 536 0024
kirsti.tervo(at)gmail.com

Leinonen Kaarina
rahastonhoitaja
Tupakuja 4 C 28, 04400 Järvenpää
p. 040 706 8820
kaarina2511(at)gmail.com

Hakkarainen Annikki
Nettisivujen päivitys
Niemitie 10, 88600 Sotkamo
p. 050 401 8731
uutiset(at)tervo-tervonen.fi

Perhepalsta

Onnittelemme
pyöreitä vuosia täyttäneitä ja ikäjäsenyyden 75 v saavuttaneita*

90 vuotta
Toini Tervonen, Paltamo
Meeri Suomela, Tampere
Elna Tervonen, Kajaani
Ritva Tolonen, Kajaani

Ikäjäsenyys 75 vuotta
Timo Tervonen, Ristijärvi
Seija Mäkäräinen, Ristijärvi
Else Kuittinen, Kallaanvaara
Kari Tervo, Helsinki
Asko Hiltunen, Tampere

80 vuotta
Kristiina Haukkamaa, Ii
Sisko Tervonen, Paltamo
Kirsti Tervo, Sonkajärvi
Lea Tervonen, Kaamanen
Seppo Mäkinen, Kuusamo
Liisa Havukainen, Savukoski
Rauha Määttä, Kuhmo
Eelis Mustonen, Kuopio

** tilanne lehden painoon mennessä*

Poisnukkuneet**

Irja Tervonen, Paltamo, jäsen 13
Aila Tuovinen, Kajaani, jäsen 437
Pekka Tervonen, Helsinki, jäsen 51

***julkaisulupa omaisilta*

Uudet varsinaiset jäsenet

Timo Tervonen, Vaala, jäsen 565
Satu Torppa, Veteli, jäsen 566
Riitta Kärki, Rovaniemi, jäsen 567
Juha Halmu, Helsinki, jäsen 568

Ylioppilas

Anni Moilanen valmistui ylioppilaaksi Kempeleen lukiosta 31.5.2025. Hän aloitti naisten vapaaehtoisen asepalveluksen Kainuun Prikaatissa 7.7.2025.

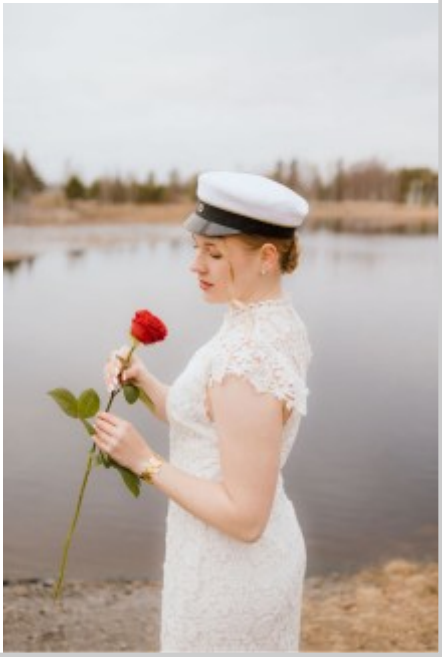

Kuvan lähetti Anja Rautiainen o.s. Tervo, Annin mummu.

Vapautus vuosijäsenmaksusta iän perusteella poistuu

Tähän asti sukuseuran ikäjäsenet, yli 75-vuotiaat, aiemmin yli 70-vuotiaat, ovat olleet vapautettuja vuosijäsenmaksusta. Viime vuoden syyskokouksessa 14.9.2024 sukuseuran hallitus kuitenkin päätti, että vapautus seuran taloudellisen tilanteen takia lakkautetaan, jos sukukokous ei asetu vastustamaan päätöstä. Kesällä 2025 kokoontunut jäsenistön vuosikokous hyväksyi asian.

Siispä vuoden 2026 alusta lähtien kaikki ne vuosijäsenet, jotka eivät ole vuoden 2025 loppuun mennessä saaneet vapautusta korkean iän vuoksi jäsenmaksusta, maksavat edelleen vuosijäsenmaksunsa, mutta ne, jotka ovat vuoden 2025 aikana tai sitä ennen saaneet vapautuksen jäsenmaksusta, ovat vapaat jäsenmaksusta eli heidän ei tarvitse maksaa vuosijäsenmaksua jatkossakaan.

Seuran sääntöjen mukaan seuran hallitus voi kuitenkin edelleen myöntää vapautuksen jäsenmaksusta korkean iän, sairauden tai muun syyn aiheuttaman maksukyvyn heikentymisen perusteella, jos seuran jäsen sitä pyytää.

Terveisiä toimituksesta

Tervaksien toimitus haluaa kiittää sydämellisesti kaikkia lehden lukijoita, avustajia ja kirjoittajia. Ilman teidän panostanne ja tarinoitanne emme olisi voineet tehdä näin monipuolista ja rikkaasti elävää lehteä. Olette tehneet lehdestä oman seuramme monien muistojen tallentajan.

Nykyinen toimitus on nyt jättämässä vajaat kaksikymmentä vuotta kestäneen jaksonsa lehden toimitustyössä. Emme tiedä tällä hetkellä mitään lehden tulevaisuudesta, mutta halutessanne voitte lähettää suvun tarinoita sukuseuran sihteerille, jos lehden toimittaminen jatkuu.

Vielä kerran lämmin kiitos kaikille lukijoille. Toivotamme teille edelleen hyviä ja innostavia hetkiä sukujen asioiden parissa.

Lämpimin terveisin

Kirsti ja Timo Tervo

Toini Tervosen 90 vuotta - tarinaa kuvin ja muisteluin

Teksti: Kirsti Tervo ja Lasse Hinkula; kuvat: Lasse Hinkula ja Toini Tervosen arkisto.

Toini Tellervo syntyi 20.5.1935 Melalahden Tureikossa. Toinin ukki oli **Kalle Mikonpoika Tervonen** (s. 1884), jonka vanhin poika oli Toinin isä, **Kaarlo Vilho Tervonen** (16.4.1911–4.2.1940). Melalahdesta Toinin perhe muutti Mieslahteen. Isä ei palannut Talvisodasta, ja äiti **Saimi o.s. Peltonen** (s. 26.6.1916 Virrat – k. 16.5.1998 Paltamo) asui Toinin ja nuoremman sisaren **Tertun** kanssa Mäntylässä Mieslahdessa. Sodan jälkeen vuodesta 1944 perhe asui Paltamon kirkonkylässä Linnakangas-nimisessä Asevelitalossa, jossa Saimi kasvatti neljä tytärtään.

Koulutaival alkoi Mieslahdessa ja jatkui Paltamon kirkonkylässä perheen muutettua uuteen kotiin. Kuva on vuodelta 1948, jolloin uusi koulu ei ollut vielä valmistunut ja koulua pidettiin Paltalinnan yläkerrassa.

Saimi-äiti oli työssä koulun keittäjänä, ja koulun ja äidin työpaikan läheisyys tuntui koko perheen elämässä. Äiti oli myös aktiivinen kirkkokuorolainen. Saimi-äitiä tarvittiin usein seurakunnan keittiötalkoisiin, ja samalla Toinikin lähti äidin mukaan.

Kauppakoulun jälkeen Toini oli työssä työmaahuoltajana Kajaani Oy:ssä, mutta kun se työ muutaman vuoden jälkeen loppui, Toini alkoi suuntautua hoitolalle. Ensin piti käydä vuoden mittainen talouskoulu, ennen kuin saattoi hakeutua apuhoitajakoulutukseen. Apuhoitajaksi Toini valmistui v. 1968, ja työura Kajaanin yleisessä sairaalassa alkoi. Monet vastasyntyneet vauvat saivat olla Toinin lempeässä hoidossa, samoin kuin äiditkin. Noin kolme vuosikymmentä kestänyt hoitoalan ura vierähti pääosin vastasynnyttäneiden osastolla neljä, kunnes tuli aika siirtyä eläkkeelle 1990–luvulla.

Asevelitalo Linnakangas vuonna 2025. Talon edessä olevasta autosta kerrotaan myöhemmin.

Muistolaatta Asevelitalon kyljessä.

Koulukuva vuodelta 1948. Toini on kuvassa ylärivissä keskellä. Johtajaopettaja on Mauno Saartimo.

Terttu-sisko, Saimi-äiti ja Toini vuonna 1944.

Toinin rippikuva vuodelta 1951.

Kajaanista 1968 apuhoitajiksi valmistuneet.

Työkuva Toinista ja vauvasta.

Sisarenpoika Lasse Hinkula muistelee yhteisiä vuosia Toinin kanssa

Olen kasvanut suurimman osaan lapsuudestani mummolassa Paltamon Linnakankaan talossa, jossa mummoni Saimi Tervonen asui tätini Toini Tervosen kanssa. Vanhempieni eron myötä hoidon tarve oli suuri vuodesta 1980 alkaen. En ollut yhtään päivää päivähoidossa, vaan sain olla mummolassa kaverina. Kun olin vauvana yrittänyt opetella sanomaan Toini, sain sanottua Titi. Niinpä Toini Tervosesta muotoutui Titi-täti, joka on elänyt mukanani kohta viisi vuosikymmentä.

Lasse Toinin 90-vuotissyntymäpäivillä 20.5.2025.

Täytin talvella 1982 neljä vuotta ja sain käydä Toinin kanssa Kajaanissa sairaalalla osastolla neljä tutustumassa hänen työkavereihinsa. Alakäytävällä oli mainosjuliste Kreikasta, jossa oli kuva Melissanin luolasta Kefaloniassa. Lähdimme sinne kesällä, joten ensimmäinen ulkomaanmatkani toteutui mummoni ja tätini kanssa. Täti antoi drakman kolikoita, joilla kävin itse ostamassa jäätelöä opetellen sanomaan: “One ice cream, please.” Toinin kanssa matkustelimmekin kerran vuodessa hänen kesälomiensa aikana jossain ulkomailla. Ehdimme kiertää eniten Kreikkaa ja Italiaa, mutta kävimme muun muassa Monacossa, Vatikaanissa, San Marinossa, Itävallassa ja Ranskassakin.

Vuonna 1985 tuli ajankohtaiseksi vaihtaa tädin auto Fiat 127 uudempaan, jolloin kävimme Kajaanin Hankkijalla autokauppoja hieromassa. Vuonna 1986 Fiat Regata tuli toimitukseen. Muistan, kun odottelimme Hankkijan hallilla autonvaihtoa. Kun pääsimme Regatalla tien päälle, auto tuntui tilavalta ja hiljaiselta. Tätini ajovuosien jälkeen Regata siirtyi kokoelmaani entisöitäväksi, ja ostin myös saman sarjan auton Fiat 127 vuodelta 1980. Fiat oli tädilleni paras automerkki. (Kuva Fiat Regatasta Asevelitalon edessä on sivulla 6.)

Tätini seurasi televisiosta joitain sarjoja, ja muistan erityisesti, että Kauniit ja Rohkeat pyöri mummolassa ahkerasti 1990-luvun, sarjan aloituksesta alkaen. Huvittavaa joskus sivusilmällä katsoa, miten Brooke Logan kumppaneineen jaksaa vielä seikkailla. Minulle tärkeimmät sarjat olivat Ritari Ässä ja Ihmemies MacGyver, joita jännäsimme tätini kanssa jo 1980-luvulta alkaen. Siihen aikaan MTV3 näkyi omalla ajallaan Ylen kanssa jaetuilla kanavilla. Mummolan televisiona oli jo väritelevisio Telefunken. Siinä kanavat vaihtuivat televisiosta sormen päällä näppäintä hipaisemalla.

Mummolassa on kaksi taloa ja suuri tontti, joten arkista tekemistä riittää. Muistelen, että sain olla tätini kaverina kaikissa pihatöissä. Pottupellon laittoa, pihan haravointia, lumitöitä, saunapuiden pinoamista ja marjojen poimintaa. Mummolassa oli sellainen henki, että kotityöt opetellaan tekemään itse pienestä pitäen, mistä on ollut hyötyä elämän varrelle arjen pyörittämiseen. Tädilleni oli tärkeää, että kotipiha oli siisti ympäri vuoden.

Toini seurasi aktiivisesti formuloita. Kuljettajista hänelle suosituimmat olivat suomalaiset. Pääsin mukaan formulahuumaan, kun kävimme Hungaroringin kilpailuja katsomassa kesällä 1998. Tätini oli käynyt kilpailuviikonloppua viettämässä Budapestissä jo edellisenä kesänä 1997 ja oli tavannut reissulla Mika Salon. Meidän reissullamme vuonna 1998 pääsin sattuman kautta jututtamaan radan reunalle nuorta David Coulthardia, mutta vielä tänä päivänäkään en ole nähnyt Mikoja Häkkistä tai Saloa nenätysten.

Mummoni Saimi Tervonen kuoli keväällä 1998. Se muutti Linnakankaan elämänkulkua merkittävästi. Vasta vuosien jälkeen olen havainnut, miten merkittävä vaikutus sukumme kohtaamispaikkana Linnakankaalla oli ollut. Toinilla oli ollut vuosikymmeniä myös oma Kajaanin asuntonsa, mutta eläköitymisen jälkeen hän muutti täysin Paltamoon. Merkittäviä mummon ja tätini mahdollistamia kohtaamisia olivat olleet muun muassa joka

syyskauden aloittavat körttiseurat tai niin sanotut ompeluseurat. Lapsen näkökulmasta ne olivat sellaisia hetkiä, että olin apuna leipomassa riisipiirakoita, tekemässä kotikaljaa ja laittamassa tarjoiluja – ja toki kuuntelemassa aikuisten keskusteluja ja puheenvuoroja odottaen, josko joku vieras toisi lapsiaan mukanaan.

Tätini oli eläinrakas ja muisteli aika ajoin, että lapsuudessa kotosalla Linnakankaalla oli kissoja ja myös sika nimeltä Oskari. Oskarin aikoina 1940-luvulla saksalaisia sotilaita majaili piha-aidan takana ja perheellä oli huolena kertoman mukaan, ettei vaan sika päätyisi väärän pataan. Tätini otti mielellään kissojani Tessa ja Stina hoitoon, joista jälkimmäinen oli kookas norjalainen metsäkissa. Tätini ulkoilutti Stinaa koiran valjaissa kotipihalla, ja samalla molemmat nauttivat raittiista ilmasta. Tätini kertoi minulle usein 1980-1990-luvulla, että olisi tahtonut hankkia oman koiran. Kultainen noutaja olisi ollut tätini valinta. Hän ei koskaan omaa koiraa päätynyt hankkimaan, mutta sai rapsutella vierailevia koiriani, kun newoundlandinkoira Leevi ja pitkäkarvainen collie Elvis kävivät kyläilemässä.

Tätini muisteli joskus kotonani Heiskalassa käydessään, että Oskarin aikaan vuonna 1944 saksalaiset sotilaat kävivät sanomassa mummolleni räjäyttävänsä Paltamon sillan. Mummo oli ottanut kiireesti tyttärensä mukaan ja he olivat suunnanneet jalkaisin kotitietään kohti Vaarankylää. Kolmen kilometrin päässä Vaarankyläntien varrelta he olivat menneet turvaan juuri Heiskalan tilalle, jonka ostin isäpuoleltani omaksi kodikseni vuonna 2016.

2000-luvulla Toinin elämä keskittyi yhä enemmän kotona olemiseen. Muistan kahvikupposen ääressä käytyjä keskusteluja, joissa hän harmitteli, kun taas joku läheinen oli kuollut. Iän myötä ymmärsi tilannetta paremmin: vaikka täti on saanut elää pitkää elämää, läheisten menettäminen on vaatinut lukuisia luopumisia, menettämistä ja surutyötä. Jos jonkun läheisen kuoleman mainitsisi, jäisi monta mainitsematta.

Linnakangas rakennettiin vuonna 1944, uudempi omakotitalo lisäksi samalle tontille myöhemmin. Toini sai asua kotonaan vuoteen 2024 saakka. 80 vuotta Linnakankaalla ovat nähneet iloja ja suruja, yhteen tulemisia ja eroja. Elämän viedessä eteenpäin pääsimme juhlimaan tätimme 90-vuotissyntymäpäiviä hyvässä hoitokodissa Mieslahdessa. Samaan opiston pihapiiriin Mieslahteen liittyy tätini kertomaan mukaan myös hänen elämänsä suurimpia menettämisen hetkiä, kun hänen isänsä Vilho Tervonen oli lähtenyt rintamalle. Tätini kertoi minulle, että kun nuoret miehet lähtivät marssimaan opiston sisäpihalta, hän oli lähtenyt juoksemaan sotilaiden perään ja huutanut: “Isä älä mene pois!” Se oli viimeinen kerta, kun Toini näki isänsä vilkuttaen hyvästiksi ja marssien menevän kohti viimeistä taisteluaan Suomen itsenäisyyden puolesta.✶

Lasse Hinkula

Toini 90-vuotispäivänään.

Tarinoita Sotkamon Tervoista: Oskari-isä ja Emmi-tytär

Teksti ja kuvat: Anja Rautiainen, Irja Leinonen ja Päivi Rautiainen

Oskari Tervon lapsenlapset Anja Rautiainen ja Irja Leinonen muistelivat Oskari-ukkinsa sekä Emmi-tätinsä elämänvaiheita. Vanhemmat paltamolaiset muistavat hyvin kirkonkylässä 1960—1980-luvulla kahvilaansa hoitaneen Emmin ja ”Emmin baarin”.

Ukkimme Oskari Tervo

Oskari Tervo syntyi vuonna 1877 Sotkamon Pohjavaaralla Rajala-nimisessä talossa. Hänen vanhempansa olivat vuonna 1840 syntynyt **Kalle Antinpoika Tervo** ja vuonna 1842 syntynyt **Greta Stina Mustonen.** Greta synnytti yhdeksän lasta, joista Oskari kuului nuorimpiin.

Oskarilla oli kaksoisveli **Aapeli.** Työntekoon lähdettiin jo lapsuudessa. Metsätöissä ollessa sattui tapaturma: hevonen potkaisi 14-vuotiasta Aapelia ylävartaloon, ja Aapeli menehtyi.

Kylällä toimi kiertokoulu, jossa Oskari oppi luku-, kirjoitus- ja laskutaidon. Nuoruudessa Oskari oli renkinä naapurikylässä. Varusteita oli niukasti, niinpä lauantaina kylvyn jälkeen hän sai isännän kaksi viikkoa pitämän paidan päälleen.

Talvella tehtiin metsätöitä ja kesällä maanviljelyä monine vaiheineen. Metsätyöt laajenivat yhä kauemmas, ja niin Oskari keväthangilla hiihti Matti-veljensä kanssa kotoa pohjoiseen uittojen perässä aina Kuolajärven (nykyinen Salla) kirkolle asti, linnuntietä n. 300 km. Sieltä hän palasi Ouluun ja oli vähällä tulla ryöstetyksi, mutta ryöstäjät eivät onnistuneet. Limingassa hän oli heinäntekoaikaan niittämässä viikatteella, mikä oli kaikkein

Oskari Tervo

vahvinta tekemistä. Vuosisadan vaihteessa hän osti Lehto-nimisen torpan aivan synnyinkotinsa naapurista. Vaimo **Anna Aleksandra Karppanen** löytyi Lahnaskylän Lumela-nimisestä talosta. Tilalle rakennettiin yksi hirsipirtti, jota myöhemmin laajennettiin.

Lapsia syntyi kolme: **Aino Sofia** 1904, **Johannes** 1907 ja **Katri Emilia** 1913. Elämä oli kovaa, puutteen ja niukkuuden aikaa. Oskari oli vahva työn tekoon. Hän kantoi selässään Singer-ompelukoneen kotiin peninkulman matkan Kuluntalahden laivarannasta, josta kuljettiin Kajaaniin

Oskarin 75- vuotisjuhliin osallistuneet Lehdon vanhan pirtin edessä. Oskari keskellä vaaleassa villapaidassa läheisten ja sukulaisten kanssa. Kuvassa on myös Katri (Emmi) Tervo Oskarin oikealla puolella.

asioille. Samoin suuri jauhosäkki tuli myös kannettuna kotiin. Talossa oli karjaa ja hevonen. Lasten vartuttua hän luovutti talon pojalleen **Johannekselle.**

Oskari jäi leskeksi vuonna 1941. Hän asui tilalla ja teki talon töitä yli 80-vuotiaaksi saakka. Naapureissa hän tykkäsi käydä viikoittain kyläilemässä. Oskari luki sanomalehden, kuunteli radiosta uutiset sekä sanomalehtikatsauksen. Oskarilla oli läpi elämän hyvä terveys, vaikka hän poltteli piipulla tupakkaa. Päivittäin oli ottaa ruokalusikallinen viiniä lääkkeeksi. Hän kuoli 89-vuotiaana, vuoden sairastelun jälkeen. Nykyään Lehto-nimisen tilan jatkajana on Johanneksen poika **Arto Tervo.**

1960-luvun alkupuolella professori Alpo Räisänen kävi haastattelemassa ukkia Kainuun murteen tallentamiseksi, ja siitä on olemassa äänikirjatallenne.

Tätimme Emmi Tervo

Katri Emilia (Emmi) Tervo syntyi 13. joulukuuta 1913 Sotkamon Pohjavaaralla Lehto-nimisessä talossa. Hänen vanhempansa olivat Aleksandra ja Oskari Tervo. Sisar, Aino Sofia oli syntynyt 1904 ja veli Johannes 1907.

Emmi kävi kansakoulua Pohjavaaran koululla neljä lukukautta. Matkaa kouluun oli reilu viisi kilometriä. Hän pärjäsi hyvin koulussa. Kotona vartuttuaan Emmi osallistui käsityökurssille, jossa kudottiin kodintekstiilejä kuten pyyheliinoja, mattoja, ryijy ja sängynpeitto. Kansallispuku, Alavuden puku, tehtiin myös kurssilla. Harrastuksina oli käsityöt, lukeminen, marjastus ja marjojen myynti.

Sota-aikana Emmi lähti muiden kylän naisten kanssa mukaan Lotta Svärd -järjestöön. Hän oli mukana Naapurinvaaran kyläosastossa vuosina 1940 - 1944 ja toimi muonituslottana Novaja-Tiiksassa ja Rukajärvellä. Emmi oli hyvin isänmaallinen ihminen ja piti hyvänä asiana osallistumistaan maanpuolustukseen.

Ansiotyönsä Emmi aloitti sodan jälkeen Kajaanin asemaravintolassa, sitten Kainuun Osuusliikkeen ravintolassa vanhan torin kupeessa. Siellä oli työmaaruokailua, erilaisia tilaisuuksia ja ravintola. Sota-ajan jälkeen kaikesta oli puute. Muistotilaisuudessa omainen oli antanut ohjeeksi 1 kuppi kahvia henkeä kohti. Asuntona Emmillä oli vinttihuone Kajaanin Lehtikankaalla Jokelaisen talossa, osoitteessa Yläkatu 12.

Työmaaruokala Ristijärven Mustavaarassa oli seuraava kohde. Siellä rakennettiin maantieverkostoa. Tämän jälkeen Emmi meni Kainuun Osuusmeijerin baariin Kajaaniin aseman lähelle, josta tuli Paltamoon Kemppaisten talossa olevaan baariin emännäksi. Tämä oli myös meijerin liike-

Emmi Tervo

toimintaa. Samassa talossa toimi Kansallisosakepankki. Vuonna 1963 hän siirtyi Ouluntien risteyksessä olleelle Teboil-huoltoasemalle yrittäjäksi baariin, joka tunnettiin Huollon baari -nimellä.

Asuntona oli siskon talo Paltamon Metelissä. Yrittäjänä työpäivät olivat pitkiä aamusta iltaan eikä vapaapäiviä ollut kuin harvoin. TB-huoltamo ja KTK toimivat samassa rakennuksessa. Yritystoiminta oli vilkasta. Liikenneluvallisia kuormaautoilijoita oli noin 70, joten vilskettä riitti ohikulkevat matkailijat mukaan lukien. Emmi oli ahkera, piti kuria ja järjestystä yllä välillä kirveeseen turvautuen. Rosvojen karkottaminen tuli haasteeksi keskioluen vapautumisen myötä.

Yritystoiminnan loputtua vuonna 1983 Emmi muutti Kajaaniin. Sairauksia tuli hänen elämäänsä. Omaa perhettä ei ollut, mutta sisarusten lapset ja lastenlapset olivat hyvin tärkeitä. Heistä jokainen vuorollaan oli ”Emmin kiltti”. Emmi kuoli 84-vuotiaana vuonna 1997. Laiskoista ihmisistä hän ei pitänyt ollenkaan. Yhtenä sanontana hänellä oli ”Laiska mies on housunkuivuupuu”. ✶

Tervosten taustaa isälinjan Y-DNA:n perusteella

Suomen historian maisteri, väitöskirjatutkija Ari Kolehmaisen esitelmä sukuseuran vuosikokouksessa Kuopiossa Rauhalahdessa 26.7.2025.

Luennon referointi: Kirsti Tervo

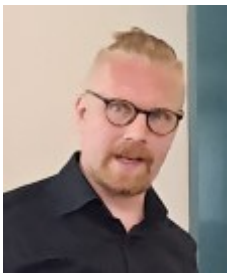

Ari Kolehmainen

Sukututkimuksen harrastus on saattanut **Ari Kolehmaisen** ammattimaiseksi sukututkijaksi yrityksessä ***Suku- ja historiapalvelu Menneen jäljet*** tammikuusta 2018 lähtien. Erityisenä tutkimusalueena ovat savolaiset ja savolaisperäiset suvut (Kainuu, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala, Pohjanmaa), mutta myös karjalaiset suvut ja erityisesti isälinjaisten DNA-testien hyödyntäminen perinteisen sukututkimuksen tukena. Isälinjainen Y-DNA hyödyttää itäsuomalaisten sukujen alkuhistorian, sukunimistön muotoutumisen ja asutushistorian tutkimusta.

Ari Kolehmainen selvittää väitöskirjatutkimuksessaan Savon sukujen taustaa ja asutushistoriaa. DNA -tutkimuksilla päästään asiakirjojarajoja kauemmas. DNA-testit ovat tuoneet työkalun, jolla voidaan selvittää asioita, joita ei ennen voitu kuvitellakaan. Tavoitteena on saada tulevaisuudessa kirjallinen julkaisu ”*Savon sukujen käsikirja*”. Sitä varten tarvitaan lisää testattavia. Testit ovat omarahoitteisia, ja jokainen testattava saa tulokset omaan käyttöönsä. Ne hyödyttävät projektin kautta yleistä suku- ja asutushistorian tutkimusta.

Geneettinen sukututkimus eli DNA-avusteinen sukututkimus on asiakirjalähtöisen sukututkimuksen apukeino, joka ei koskaan korvaa perinteistä sukututkimusta

Tutkimuksen pohjalla pitää olla lähdekriittinen ja tarkka asiakirjatutkimus, ja sukututkimus on tehtävä huolella. Yhdistämällä perinteinen sukututkimus ja DNA-testit saadaan paras lopputulos. DNA varmistaa sukujuontoja ja oikaisee virheitä sekä kumoaa vääriä teorioita, sillä DNA kertoo aina totuuden. Ihminen voi erehtyä asiakirjojen tulkinnoissa, eivätkä asiakirjat aina edes kerro totuutta.

Sukututkimuksessa käytettäviä DNA-testejä on kolmea tyyppiä:

1. Isälinjaiset Y-DNA-testit
   - STR-testit eli ns. markkeritestit -> Yleiskuva isälinjasta n. 1000 - 2000 vuoden tarkkuudella
   - SNP-testit (esim. BigY 700) -> Yksityiskohtaista tietoa isälinjasta. Lähempi aikaulottuvuus
2. Äitilinjaiset mtDNA-testit (karkeampi kuva asutushistoriasta)
3. Serkkutestit eli autosomaaliset DNA-testit

Isälinjaiset testit osoittavat linjan aina suoraan isältä pojalle. Äitilinjan voi testata mieheltä, mutta se ei jatku miehen kautta. Serkkuteisteillä ei pääse kovinkaan kauas.

Isälinjaisten DNA-testien ulottuvuudet

1. Suvun ja alueen asutushistoriallisen taustan selvittäminen.
2. Sukunimien syntyhistorian tutkiminen, jossa löydetään varhaiset kantasuvut ja niistä syntyneet tuoreemmat suvut. Tässä yhteydessä löytyy myös sukujen ’ryppäitä’, kun isälinjat yhdistyvät toisiinsa.
3. Itäsuomalaisten sukujen nimenmuutoksien tutkiminen ja todistaminen, joka liittyy samalla myös kohtaan 2.
4. Uudisasutusliikkeen tutkiminen, kun voidaan todistaa eri puolelta Suomea löytyviä linjoja esim. savolaisten jälkeläislinjoiksi. Samalla voidaan löytää myös varsinaista savolaiseks-pansion kautta varhaisempia muuttajalinjoja.
5. Sukujen sisäisen puun rakenteen selvittäminen. Tässä yhteydessä voidaan ensiksikin osoittaa haarautumiset ennen asiakirja-aikaa ja toisaalta

saada paikattua asiakirjojen aukkoa 1500–1600 -luvuilta.

6. DNA-testit voivat tuoda yllätyksiä ja mysteerejä - biologinen linja onkin jotain muuta kuin asiakirjojen osoittamaa. Toisaalta suvun alkuperästä voi löytyä muunkinlainen yllätys, jota asiakirjoista ei koskaan olisi saanut selville.

Sukututkimus ennen ja jälkeen DNA-testien

Ennen DNA-testejä asiakirjoista tehtyjä teorioita sukujen alkuperästä, sukuhaarojen yhteyksistä tai sukujuontojen paikkansapitävyydestä ei voinut millään varmistaa. DNA-testit eivät ole suora oikotie onneen, perinteistä sukututkimusta tarvitaan edelleen yhtä paljon eikä DNA:kaan kaikkea kerro, mutta ne ovat äärimmäisen merkittävä askel sukututkimuksen rintamalla.

Sukututkimuksen pahimpana vihollisena ovat ennakko-oletukset, vanhoihin teorioihin hirttäytyminen. Siis muista kyseenalaistaa, unohda kaikki, mitä suvun alkuperästä on sanottu ja lähde puhtaalta pöydältä. Vanhat teoriat voivat osittain pitääkin paikkansa, mutta on pystyttävä objektiiviseen tarkasteluun, sillä mikä on joskus kirjoitettu, ei välttämättä ole totta.

DNA-tulosten hyödyntäminen ja yhdistäminen sukututkimukseen

Tutkimuksessa tarvitaan perinteinen asiakirjalähteisiin pohjautuva sukututkimus ja tarkoin valitut Y-DNA-testit sukulinjoista. DNA-tulosten aikaarviot pitää suhteuttaa sukututkimukseen, niitä ei voi suoraan ottaa sellaisenaan. On tärkeää tutkia asiakirjajuonnot niin pitkälle kuin mahdollista ja on katsottava aina kokonaisuutta. Ratkaisut löytyvät usein mieluummin lähempää kuin kauempaa, tämä pätee niin sukujen kuin sukunimien alkuperään. Jokaisen sukulinjan testi voi olla ratkaiseva kokonaisuuden kannalta.

DNA:n antamat tulokset Tervosten ja Tervojen isälinjoista kertovat seuraavaa:

Noin v. 2900 eKr. eroaa Volgan seuduilla kaksi N-haplojen isälinjaa, joista yksi vie Jaalangan Tervosten ja Sotkamon Tervojen isälinjoihin. Ensin mainittu haara tuli Volgan seutujen ja Pohjois-Venäjän kautta Sisä-Suomeen n. 800 eKr. eli noin 2800 vuotta sitten, pronssikaudella. Toinen Volgan päähaaroista siirtyy mm. Keski-Volgan kautta Ruotsiin, Skandinaviaan, Viroon ja Karjalaan.

Ensin mainittu haara on Sisä-Suomessa v. 340 eKr. suurin suomalainen N-haplon päähaara, johon lähes puolet suomalaisten isälinjoista johtaa Hämeessä, Savossa ja Karjalassa. Siitä eroaa n. 100 eKr. linja Hämeeseen, joka johtaa edelleen Joroisten oksan kautta **Sotkamon Tervoihin**. Joroisissa nimi on noin v. 1223 Pussinen.

Vuoden 340 eKr. päähaara on muuttanut 60 eKr. Karjalaan ja myöhemmin Etelä-Karjalaan, ja isälinjan merkkejä löytyy 900-luvulla. Tämä johtaa **Jaalangan Tervosten** suvun isälinjaan.

Dna-tulosten perusteella näyttää siis siltä, että Sotkamon Tervoilla ja Jaalangan Tervosilla on ollut yhteys v. 2400 vuotta sitten.✶

Sukuseuran jäsenillä on mahdollisuus saada kopio Ari Kolehmaisen koko esitelmästä joko pdf- tai PowerPoint-muodossa. Jos haluat kopion, lähetä pyyntö ja tietosi sukuseuran esimiehelle tai sihteerille.

Jos sinua kiinnostaa osallistua dna-tutkimukseen, voit ottaa yhteyttä luennoitsijaamme osoitteella

Ari Kolehmainen
Suku- ja historiapalvelu
Menneen jäljet
puh. 040 8306457
sähköposti: **kolehmainen.ari@gmail.com** tai
ari@menneenjaljet.fi

Kartanokierroksella isoisäni Yrjö Tervon jalanjäljissä

Teksti ja kuvat: Hannu Tervo, hannu.t.tervo@jyu.fi

Muistoissani vaarini **Yrjö Tervo** (1896-1962) makaa sängyssä halvaantuneena Turengin mummilamme nurkkahuoneessa. Sieltä hän välillä huutelee asioitaan. Hän on ystävällinen ja välillä luemme hänelle päivän lehteä, mutta mitään syvempää suhdetta välillemme ei synny.

Tiesin vaarini toimineen ennen halvaantumistaan Turengin sokeritehtaan tilanhoitajana. Tätä ennen hän oli ehtinyt olla monien kartanoiden tilanhoitajana. Näistä kartanoista en tiennyt juuri mitään ennen kuin lähdin selvittämään asiaa.

Pitkään elänyt tätini, Yrjön nuorimmainen **Riitta** osasi kertoa jotain - ennen kaikkea viimeisestä, Vanantaan kartanosta, jossa Riitta itse vietti lapsuus- ja nuoruusvuosiaan. Jossain vaiheessa tätini oli antanut isältään jälkeen jäänyttä materiaalia minulle. Papereiden joukossa oli jäljennös Yrjön 1930-luvulla lähettämästä Vapaussoturien Elämäkerrasto-lomakkeesta. Siihen Yrjö oli kirjannut tilanhoitajana tekemäänsä työuraa eri kartanoissa.

Nyt minulla oli luetteloa niistä kartanoista ja ajankohdista, joina Yrjö oli toiminut eri kartanoiden pehtorina!

Kartanoita oli kuusi ja lisäksi vielä kaksi isoa maatilaa, joita saatettiin aikanaan pitää myös kartanoina. Lähdin täydentämään tarinaa etsimällä Kansalliskirjaston digitoiduista lehdistä ja muista lähteistä tietoja näistä kartanoista Yrjön ajoilta. Ja materiaalia löytyi niin paljon, että saatoin kirjoittaa Yrjön kartanoiden sävyttämää elämäntarinaa toiseen sukukirjaani *'Isovanhempieni matkassa. Sukuni tarinaa II.*'

Keväällä 2024 mieleeni tuli, että jospa kiertäisin kaikki nämä kahdeksan kartanoa ja maatilaa, jolloin omin silmin näkisin, minkälaisia paikkoja ne ovat. Vanantaan kartanossa olin jo käynyt vuonna 2020, kun olin kirjoittanut *Janakkala ennen ja nyt* -lehteen artikkelin 'Pehtorin tyttären muistelmia elämästä Vanantaan kartanolla 1934-45'. Muut seitsemän kartanoa kiersin tuona kesänä yhtä lukuun ottamatta, jota ei enää ollut olemassa.

Mikä oli kartanoiden pehtorin työnkuva?

Yrjö toimi siis kartanoiden tilanhoitajana. Mitä tilanhoitajat tekivät, mitä heiltä vaadittiin?

Kartanoilla työskenteli tyypillisesti suuri palkolliskunta vielä 1920- ja 1930-luvuilla ennen maatalouden suurta murrosta ja koneellistumista. Kartanoiden pitkälle omavaraiset yhteisöt erottautuivat omaksi kokonaisuudekseen ympäröivästä kyläasutuksesta. Tätini Riitta Tervo kertoi elävästi Vanantaan kartanon elämästä ja kartanon eri rakennuksissa asuvista alustalaisista. Siellä oli seppää, puuseppää, navettamiestä, kuskia, mies- ja naiskarjakkoa, hevosten hoitajaa, traktorin kuljettajaa, puutarhuria, keittäjää, sian- ja kanojen hoitajaa, vaatehuoltajaa, sisäkköä, navettapiikaa, muonamiestä jne. Työntekijät olivat arvonsa tuntevia – jokaisella oli oma paikkansa suuressa, mutta tiukan hierarkkisessa yhteisössä.

Työntekijähierarkian huipulla oli tilanhoitaja eli pehtori tai inspehtori, jolla oli suuri vastuu asioiden hoitamisessa – hän oli kartanon omistajan oikea käsi. Tilanhoitaja oli kuin yrityksen toimitusjohtaja. Hän vastasi maatilan johtamisesta ja talouden hoidosta, suunnitteli viljelykierron ja huolehti sadonkorjuusta. Tilanhoitaja järjesti palkollisten työt ja toimi yhteydenpitäjinä kartanonomistajan ja työväen välillä. Tilanhoitajalla oli vastuullaan kartanon sekä tilusten että rakennusten kunnossapito. Niinpä tilanhoitajalta vaadittiin laajaa ammattitaitoa, hyviä johtamis- ja organisointitaitoja sekä kykyä sopeutua jo ennen sotia käynnistyneisiin yhteiskunnan ja teknologian muutoksiin.

Vanantaan kartanolla oli vielä vouti, joka toimi tilanhoitajan alaisuudessa. Tätini Riitta kertoi, miten joka aamu tilanhoitaja Yrjö ja samassa rakennuksessa asunut vouti **Lasse Kanerva** kokoontuivat sopimaan päivän töistä.

Kartanokierrokseni tuloksia valokuvin: ylhäältä vasemmalta Vanha-Tuusjärven kartano, Kopolanniemen hovi, Monikkalan kartano, Kirkniemen kartano ja Numlahden kartano.

Kaskinen
Kasko
Kristinestad
Kristinankaupunki
Kauhajoki
Kankaanpää
Pori
Björneborg
Rauma
Raumo
Pyhäranta
Uusikaupunki
Nystad
Turku
Åbo
Salo
Tampere
Tammerfors
Nokia
Hämeenlinna
Tavastehus
Jyväskylä
Mikkeli
S:t Michel
Lahti
Kouvola
Kotka
Lappeenranta
Villmanstrand
Imatra
Savonlinna
Nyslott
Varkaus
Kuopio
Helsinki
Helsingfors
Espoo
Esbo
Vanda
Lovisa
Borgå
Karis
Raseborg
Ekenäs
Hanko
Hangö
Inkoo
Kyrkslätt
Kirkkonummi
Siuntio
Sjundeå
Lohja
Loviisa
Hyvinkää
Riihimäki
Järvenpää
Tuusula
Kerava
Mäntsälä
Pornainen
Porvoo
Askola
Pukkila
Myrskylä
Mörskom
Elimäki
Iitti
Virolahti
Miehikkälä
Hamina
Fredrikshamn
Kouvola
Lapinjärvi
Lappträsk
Pyhtää
Pyttis
Virojoki
Kuusankoski
Valkeala
Taavetti
Lemi
Joutseno
Ruokolahti
Taipalsaari
Puumala
Parikkala
Simpele
Savitaipale
Suomenniemi
Mäntyharju
Padasjoki
Heinola
Vaaksy
Jaala
Nastola
Hollola
Orimattila
Kausala
Lahti
Lahtis
Heinävesi
Pieksämäki
Kangasniemi
Haukivuori
Rantasalmi
Juva
Joroinen
Jotois
Virtasalmi
Enonkoski
Punkaharju
Punkasalmi
Sulkava
Anttola
Hirvensalmi
Ristiina
Sysmä
Joutsa
Leivonmäki
Korpilahti
Jämsänkoski
Jämsä
Petäjävesi
Muuramen
Toivakka
Keuruu
Multia
Laukaa
Hankasalmi
Jäppilä
Konnevesi
Suonenjoki
Leppävirta
Varpaisjärvi
Uurainen
Alavus
Jalasjärvi
Narpiö
Kihniö
Virrat
Virdois
Parkano
Ruovesi
Vilppula
Mänttä
Kuru
Kuoppajoki
Ikaalinen
Ikalis
Jämijärvi
Honkajoki
Siikainen
Merikarvia
Sastmola
Pomarkku
Pomark
Nakkila
Luvia
Ulvila
Ulvsby
Harjavalta
Eurajoki
Euraåminne
Eura
Huittinen
Kokemäki
Kumo
Nousiainen
Taivassalo
Tövsala
Vehmaa
Mynämäki
Aura
Kyrö
Koski Tl
Somero
Loppi
Hyvinkää
Hyvinge
Mäntsälä
Pukkila
Askola
Pornainen
Porvoo
Borgå
Lovisa
Loviisa
Kotka
Virolahti
Miehikkälä
Hamina
Fredrikshamn
Kouvola
Lapinjärvi
Lappträsk
Pyhtää
Pyttis
Kuusankoski
Valkeala
Taavetti
Lemi
Joutseno
Ruokolahti
Taipalsaari
Imatra
Savonlinna
Nyslott
Varkaus
Kuopio
Helsinki
Helsingfors
Espoo
Esbo
Vanda
Lohja
Loviisa
Hyvinkää
Riihimäki
Järvenpää
Tuusula
Kerava
Mäntsälä
Pornainen
Porvoo
Borgå
Karis
Raseborg
Ekenäs
Hanko
Hangö
Inkoo
Kyrkslätt
Kirkkonummi
Siuntio
Sjundeå
Lohja
Salo
Turku
Åbo
Nousiainen
Taivassalo
Tövsala
Vehmaa
Mynämäki
Aura
Kyrö
Koski Tl
Somero
Loppi
Hyvinkää
Riihimäki
Järvenpää
Tuusula
Kerava
Mäntsälä

Onnistuin haastattelemaan Vanantaan kartanon silloisen sepän tytärtä, nyt edesmennyttä **Linnea Ruhasta** hänen ollessaan jo reilusti yli 90-vuotias. Linnea muisti Vanantaan pehtorin hyvin kuvaillen Yrjöä reippaaksi, dynaamiseksi ja kaikessa aktiiviseksi tilanhoitajaksi. Hänen mukaansa Yrjö tuli kaikkien kanssa juttuun, vaikka oli komenteleva, ankarakin.

Lähdetään Yrjön matkaan!

Vanha-Tuusjärven kartano 1915—1918

Oppikoulun kesken jättänyt Yrjö kävi ensin Ahlmanin maamieskoulun Tampereella, jonka jälkeen hän suoritti agrologin tutkinnon Mustialan maamiesopistossa 1915. Valmistuttuaan Yrjö pestautui pehtoriksi Heinolan Lusissa sijaitsevalle Vanha-Tuusjärven kartanolle, jonka hän jätti vuonna 1918. Tämän 1600-luvulla perustetun kartanon omistivat tuolloin **Karoliina Hammarberg ja Kalle Kustaa Kekkonen.**

Yrjö Tervo kävi Mustialan maamiesopiston 1913-1915 ja valmistui agrologiksi. Oheinen kuva Yrjöstä on Mustialan muistotaulussa.

Kartano oli helppo löytää, sillä se on nykyään Tuusjärven Lintukoto OY:n omistuksessa, joka vuokraa sitä erilaisten juhlien ja tilaisuuksien pitopaikaksi. Paikalle saavuttuamme eteemme avautui erittäin hyvässä kunnossa olevan keltainen kartanorakennus, joukko apurakennuksia sekä upea vanha kivinavetta.

Sitä, mikä on ollut tilanhoitajan rakennus, en saanut tietää, mutta minulle riitti nähdä kartanokokonaisuus. Saatoin kuvitella mielessäni, miten Yrjö helmikuussa 1918 oli lähtenyt täältä sotimaan, lastattuaan hevoskärryyn mukaansa aktivistien jo vuonna 1905 maahantuomia ja pitkään salassa säilytettyjä Grafton-kivääreitä. Itsenäinen Suomi oli haavekuva, johon monet innokkaat tuon ajan nuoret uskoivat. Pehtorin velvollisuudetkaan eivät unohtuneet, sillä saamallaan kolmen päivän lomalla Yrjö tuli hoitamaan kartanon kevätkylvöt. Yrjön sotataipaleesta olen kertonut vuoden 2018 *Tervakset*-numerossa.

Kopolanniemen hovi 1919—1921

Vuonna 1919 Yrjö siirtyi kahdeksi vuodeksi Kopolanniemen hovin tilanhoitajaksi. Tämä kartano oli hankalin löydettävä ja paikallistettava. Vapaussoturien elämäkerrastossa Yrjö oli kirjoittanut toimineensa tilanhoitajana Strömsnäs Gods A.B.-nimisellä tilalla Leppävirralla. Kyse lienee ollut Kopolanniemen hovista, joka *Savon Sanomissa* lokakuussa 1919 olleessa ilmoituksessa oli hakenut ’kaikkiin maataloustöihin perehtynyttä etumiestä’. Ennen Kopolanniemen pestiä Yrjö oli ehtinyt suorittaa armeijan ja käydä myös sotimassa Viron vapauden puolesta Pohjan Pojissa. Näistä Yrjön Viron retken tapahtumista olen kertonut *Elämäntarina* 1/2018 -lehdessä.

Mutta missä moinen hovi oli, ja oliko sitä ylipäätään enää olemassa? Tätä yritin pitkään selvittää eri kanavia myöten, kunnes löysin tiedon Varkaudessa käynnissä olevasta kaavoitustyöstä Kopolanniemessä. Suunnitelmassa mainittiin alueella sijaitsevasta kartanorakennuksesta. Soitin Varkauteen kaavoittajalle, joka osasi kertoa kartanon sijainnin ja omistussuhteet.

Kartano löytyi tämän jälkeen helposti – Leppävirtaan ennen kuulunut Kopolanniemi oli nyt osa Varkautta. Kartano oli upeassa kunnossa ja

erinomaisella sijainnilla vesistöjen välissä. Kartanon omistajina 1800-luvulla olivat olleet mm. Suomen sodassa taistellut, Vänrikki Stoolin tarinoissa seikkaillut eversti **Otto von Fieandt** sekä liikemies, keksijä ja astrologi **Daniel Cajander**. Nyt kartano oli yksityisessä omistuksessa ja siirtynyt perikunnalle. Kävelin kartanon autiolla pihamaalla ihaillen paikan kauneutta.

Mutta täälläkään Yrjö ei pitkään viihtynyt, vaan siirtyi kartanon palveluksesta pois jo vuonna 1921. Kartano oli Yrjön aikaan osakeyhtiömuotoisessa omistuksessa. Löytämäni *Virallisen lehden* ilmoituksen mukaan Strömsnäs Gods AB haettiin konkurssiin alkuvuodesta 1921, mikä lienee vaikuttanut Yrjön poislähtöön. Kartanon uudeksi omistajaksi tuli Ahlström Oy, joka käytti sitä pitkään vanhainkotina.

Pehtori-Yrjö tyylikkäänä poikamiehenä.

Monikkalan kartano 1922—1924

Seuraava kartano, Janakkalassa sijaitseva Monikkalan kartano oli merkittävä paikka Yrjölle, sillä tämän pestin aikana Yrjö löysi vaimonsa, isoäitini **Annin**. Yrjö toimi Monikkalan tilanhoitajana 1922 -1924 - taaskaan ei juuri kahta vuotta pitempään. Yrjön Mustialan kurssikaveri **Armas Lahdentausta** oli tullut Janakkalan kunnankamreeriksi ja ottanut nuoremman sisarensa Annin töihin kunnantoimistoon. Tämä johti Annin ja Yrjön tapaamiseen. Yrjö oli jo Mustialan aikana vieraillut Armaksen kotona Kärppälässä Lempäälässä, jolloin hän oli ensimmäisen kerran tavannut silloin 15-vuotiaan Annin.

Kartanon ensimmäinen tunnettu omistaja 1500-luvun alkupuolella oli lainlukija **Knut Antinpoika**. Välillä kartano oli kruununtilana, mutta siirtyi vuonna 1600 **Hannu Hannunpojalle**, joka sai sen läänityksenä **Kaarle-herttualta**, Suomen silloiselta käskynhaltijalta. Vuonna 1605 Hannu mestattiin juonittelusta Kaarle-herttuaa vastaan. Tämän jälkeen Monikkalalla on ollut edelleen monta vaihetta ja omistajaa. 1800-luvun puolivälissä omistajana oli **Hisinger**-sukua. 1900-luvulla omistajiksi tuli **af Enehjelm**-suku.

Myös tämä kartano oli hienossa kunnossa kaikkine apurakennuksineen. Saatoin kertoa nykyiselle omistajalle, af Enehjelm-suvun jälkeläiselle **Louise Andersin-Lintumäelle** kartanon eräästä puretusta rakennuksesta, josta hän ei tiennyt mitään. Hiidenjoen varrella oli sijainnut kartanon metsästyshuvila, jonka hirsistä Yrjö rakensi 1940-luvun puolivälin jälkeen oman talon Turenkiin. Yrjö oli ystävystynyt kartanon omistajan pojan **Erik af Enehjelmin** kanssa, josta sittemmin tuli kartanon omistaja. Sodan jälkeen rakennustarvikkeita oli vaikea saada, ja Erik lupasi purettavan huvilan hirret Yrjölle. Mukana seurasi myös kartanon 1800-luvulla omistanut Hisingerin rouva, kertoi tätini Riitta - Riitta oli kohdannut tämän haamurouvan kuljeksimassa talossa öisillä retkillään.

Rehellinen ja taitava

Emännöitsijä

otetaan hoitamaan nuorenmiehen taloutta. Vast. hakemuksineen, suosituksineen ja palkkavaatimuksineen läh. Turenki, Monikkalan kartano.

Tilanhoitaja **Yrjö Tervo.**

(SI.9866)33644

Ollessaan Monikkalan kartanossa Yrjö etsii nuoren miehen talouteen emännöitsijää (Uusi Suomi 17.10.1922).

Kirkniemen kartano 1924—1926

Monikkalan jälkeen Yrjö siirtyi Lohjalle Kirkniemen kartanon tilanhoitajaksi vuosiksi 1924—1926. Loppukesän ja syksyn 1924 eräät sanomalehti-ilmoitukset kertovat tästä. Elokuun puolivälin tietämillä sanomalehti *Uudessa Suomessa* oli useita 'Gerknäsin' kartanon ilmoituksia palvelukseen haluttavasta 'täysin pätevästä tilanhoitajasta'. Ilmoituksen mukaan hakijalta vaadittiin perusteellista ammattitaitoa ja kokemusta, täsmällisyyttä toiminnassa sekä töiden järjestely- ja johtamiskykyä. Molempien kielten auttavaa taitoa pidettiin suotavana. Vielä Monikkalassa ollessaan Yrjö alkoi rekrytoida väkeä Kirkniemeen. *Hämeen Sanomissa* ja *Aamulehdessä* oli useita ilmoituksia, joissa Yrjö haki Kirkniemen kartanoon kartanoseppää, navettatyttöjä ja muonamiehiä.

Gerknäs mainitaan ensimmäisen kerran jo 1455. Kartanon omistajina on ollut ajan saatossa monia historiaan jääneitä ylhäisaateliston kuuluneita ja sotahistoriasta tunnettuja sukuja kuten **Totteja**, **Flemingejä**, **Boijeja** ja **Adlercreutzeja.** Henrik Tott oli naimissa Ruotsin kuninkaan **Eerik IV**:n tyttären **Sigrid Vaasan** kanssa, joka omisti kartanon miehensä kuoleman jälkeen 1600-luvun alkupuolella. Tältä ajalta on Eerik IV:n puolison **Kaarina Maununtyttären** kartanon puutarhaan istuttama saarni.

Yrjö ja Anni avioituivat Kirkniemen aikana ja esikoispoika, isäni **Heikki** syntyi vuoden 1926 tammikuussa. Yrjö jätti Kirkniemen vuonna 1927. Kirkniemi toimii tällä hetkellä Metsä Groupin edustustilana. Kartano ympäristöineen oli aivan upea. Vanhin säilynyt rakennus vuodelta 1752 on päärakennuksen vieressä oleva meijeri. Tämä rakennus oli toiminut tilanhoitajan asuntona eli siellä myös isäni oli viettänyt ensimmäisen elinvuotensa. Paikka oli hieno nähdä omin silmin.

Yrjön aikana kartanon omisti **Gustav Hammaren**, mutta Hammaren möi kartanon insinööri **Uno Donnerille** vuoden 1927 alussa. Donner myi kartanon sitten tasavallan presidentti **Carl Gustaf Emil Mannerheimille** vuonna 1945. Donnerin tulo omistajaksi oli todennäköisesti syynä Yrjön lähtemiseen Kirkniemestä. Uno Donner oli **Rudolf Steinerin** oppeja kannattava ja

Yrjö ja Anni menivät naimisiin Annin kotona Lempäälässä huhtikuun 25. päivänä 1925. Hääkuva on otettu Annin kotitalon Kärppälän nurkalla (kuva väritetty). Kirkniemen kartanoon Anni pääsi jo Yrjön mukaan. Toisessa kuvassa Anni on esikoispojan Heikin kanssa kartanon mailla.

hän oli mm. perustanut Suomen Antroposofisen Seuran. Donnerit ottivat ensimmäisenä Suomessa laajamittaisesti käytäntöön biodynaamisen viljelyn agronomi **Henrik Wärnhjelmin** avustuksella. Eiköhän Yrjö 'vanhan liiton' miehenä siirtynyt tämän takia kartanolta pois?

Kaukas-Savela 1927—1930

Seuraavat kaksi Yrjön paikkaa ovat hieman epäselviä. On myös epävarmaa, oliko Yrjö vuokrannut nämä tilat itselleen vai oliko hän niissä myös tilanhoitajana. Ensimmäinen paikka oli Mäntsälässä sijaitseva Kaukas-Savelan tila, joka tunnettiin myös Puotilan tilana. Nykyään paikka kuuluu Hyvinkääseen. **Hilkka Wejberg** kertoo Kaukaksen kylän kotisivuilla tilan historiasta otsikolla 'Savelan tilalla on eletty työntäyttämää talonpoikaista kartanoelämää'. Syytä siihen, miksi tilaa on totuttu ajattelemaan kartanona, Hilkka Wejberg ei tiedä. Nykyisellään se hänen mukaansa on tavallinen keskikokoinen maatila, millaiseksi myös Yrjö sen määritteli hakiessaan työvoimaa tilalle.

Mäntsälässä Yrjön perheeseen syntyi vuoden 1927 lopussa tytär **Maija**. Väläyksen Yrjön perheen Jokelan ajasta antaa Yrjön äidin **Josefina Tervon** Nokialla kirjoittama kirje tyttärelleen **Salli Ihamuotilalle** vuoden 1928 huhtikuun 6. päivältä. Josefina oli ollut vierailemassa lastensa luona ja kirjoitti Yrjön perheestä näin:

> *Onnellisesti tulin Jokelaan, Yrjö oli vastassa ja niin sitä mentiin karahutettiin hätä hätä. Yrjöllä voitiin hyvin, Heikki on vilkas ja villi, kyllä siinä on miehen alkua. Tyttö on niin nätti ja sievä, terävä kuin "tärpästikkeli". Saa nyt nähdä, koska saavat sen kasteeseen, pikku ressun. Anni on lihonut, oli pirteän näköinen. Aika meni siellä niin joutuin.*

Sain selville, että tila sijaitsee Vanuntiellä Hyvinkäällä. Ajoimme tilan mailla vihantien peltojen poikki, mutta itse päärakennus jäi löytämättä.

Kopparnäs 1930—1932

Vuoden 1930 aikana Yrjö ja Anni siirtyivät Mäntsälästä Degerbyhyn Kopparnäsiin. Syyskuussa 1930 Yrjö hakee keskikokoiselle tilalle ruotsalaiselle Uudellemaalle 'raitista, työtä pelkäämätöntä ja järjestelykykyistä etumiestä, joka samalla hoitaa hevoset'. Maaseudun Tulevaisuus -lehdessä olleen ilmoituksen mukaan ruotsin kielen taito ei ole tarpeellinen. Osoitteena oli Solberg, Degerby, Kopparnäs.

Degerby on nykyään yksi Inkoon kyläkeskuksista, mutta 1930-luvulla se oli vielä itsenäinen kunta. Kopparnäs ja Solberg (Päivölä) ovat myös nykyisen Inkoon kyliä. Kopparnäsissä oli kartano, jonka vuonna 1911 oli ostanut **Fritz Schröder**. Hän oli luovuttanut tilan tyttärelleen **Mary-Ann Lindille**. Vuoden 1932 maatilakirja kertoo Kopparnäsin kylässä, Suomenlahden rannalla toimivasta Kopparnäs-nimisestä 500 hehtaarin tilasta, johon kuului myös 20 saarta. Muista maatiloista kirjassa ei kerrota. Kopparnäs mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran vuonna 1453. Kartanon päärakennus oli alkujaan rakennettu kaupungintaloksi Helsinkiin. Vuonna 1912 rakennus siirrettiin Kopparnäsiin sitä samalla korjaillen ja muutostöitä tehden.

Edellä mainittu Fritz Schröder tuntui seuraavan Yrjöä monissa paikoissa, tai päinvastoin, Yrjö Schröderiä. Schröder osti Vanha-Tuusjärven kartanon Heinolassa vuonna 1916, jolloin Yrjö oli siellä tilanhoitajana. Schröderillä oli sormensa pelissä myös osakeyhtiömuotoisessa Kopolanniemen hovissa ja nyt Kopparnäsin kartanossa. Fritz Schröder oli liikemies, jolla oli monenlaista bisnestä. Kopparnäsissä hänellä oli laaja hedelmätarha.

Kartano sijaitsi eteläarannikolla, jossa kieltolain aikaan rehotti pirtun salakuljetus. Mantereen vilkkain pirtun rantautumispaikka oli tuolloin Kopparnäsin Löpisberg. Tätini Riitta Tervo kertoi menon seudulla olleen trokariaikaan hurjaa. Viisivuotias Heikkikin juotettiin juovuksiin metsikössä. Oliko tämä liikaa äiti-Annille vai vetikö Yrjön veri taas muualle? Niin Yrjö jätti Kopparnäsin jo vuoden kuluttua. Voisi myös arvella, että Anni ummikkosuomalaisena ei viihtynyt ruotsinkielisellä alueella. Vuoden 1931 marraskuun 21. päivän Nylandlehdestä vuodelta 1931 löytyy Yrjö Tervon ilmoitus vapaaehtoisesta huutokaupasta, jossa Koppar-

näsin tilalla (’Kopparnäs gård’) myydään monenmoista tilan pitoon liittyvää tavaraa.

Auktion

Genom offentlig frivillig auktion som förrättas å Kopparnäs gård i Degerby onsd. 25 nov. kl. 10 f. m. försäljes till följd av bortflyttning arrend. Y. Tervo tillhörig lösegendom, såsom paketbil (Hupmo) personbil (Crysler) fiskarmotorbåt, plog och harv för fyra hästar, tröskverk, åk och arbetsslädar, kärnor m. m. Kvigor, en tjur av västfinsk ras, höns och rasrena leghorns tuppar. Möbler, ett stycke 3-lampors radio, träkärl, kläder m. m.

Inrop under 100:— betalas kontant, övriga enligt överenskommelse.

Degerby, Kopparnäs gård den 20 nov. 1931.

Yrjö Tervo.

Muuttaessaan pois Kopparnäsistä Yrjö huutokauppasi tilan tavaroita (Nyland 21.11.1931). Huutokaupattavana oli mm. kalastajamoottorivene, aura ja äes neljälle hevoselle, puimakone, hiehoja, sonni ja kanoja sekä huonekaluja, radio ja vaatteita. Lisäksi myytävänä oli jopa kaksi autoa, joista toinen oli harvinainen Hupmobilen (Hupmo) pakettiauto.

Sodan jälkeen vuonna 1944 Porkkalan alue, johon suuri osa Degerbytä kuului, ’vuokrattiin’ Neuvostoliitolle. Neuvostoliitto hävitti kaikki rakennukset Kopparnäsissa kartano mukaan lukien, ja aluetta käytettiin tykistö- ja maalialueena. Nykyään seutu on virkistysaluetta. Isäni Heikki kävi katsomassa vanhoja asuinsijojaan vuonna 1961 ja totesi, että mitään ei löytynyt. Niinpä emme mekään löytäneet mitään, mutta kävimme katsomassa Degerbyn mielenkiintoisen Igor-museon, jossa kerrottiin Porkkalan vuokrakaudesta ja myös Kopparnäsin kartanosta.

Numlahden kartano 1932—1935

Isovanhempani siirtyivät seuraavaksi ruotsinkielisestä Degerbystä suomenkieliselle Nurmijärvelle, jossa Yrjö aloitti Nurmijärven säästöpankin omistuksessa olleen Numlahden kartanon tilanhoitajana. Kun talonväkeä ei ollut, pehtori-Yrjö Annin ja lapsiensa kanssa saattoi asua komiasti itse kartanorakennuksessa.

Perheen kolmas lapsi **Pekka** oli syntynyt Degerbyssä, mutta menehtyi Nurmijärvellä hinkuyskän jälkitautina saatuun aivokalvontulehdukseen vuoden 1933 alussa. Neljäs lapsi, kuopus Riitta syntyi Numlahdessa. Koko perhe Annia lukuun ottamatta sairasti silloin pitkään. Innokas piippumies Yrjö lopetti piipun polton, kun hän ei voinut sitkeän hinkuyskän takia pitkään aikaan piiputella.

Numlahden kartano on peräisin keskiajalta, jolloin se kulki perintönä eri sotilas- ja aatelissuvuissa. 1600-luvun lopulla kartano oli vuokrattu **Esaias Austrellille**, joka kohteli säälimättömästi alustalaisia. Välit kiristyivät, ja vuonna 1697 eräs torppari ja hänen veljenpoikansa murhasivat kirveellä Austrellin ja hänen vaimonsa haudaten heidät kartanon eteisen lattian alle. Murhaajat ryöstivät kartanon arvoesineet ja pakenivat. Heidät saatiin lopulta kiinni Tallinnassa ja tuomittiin kuolemaan.

1920-luvulla Numlahden kartano oli ollut lapualaisella yhtymällä, jonka tileissä ja rahavirroissa oli epäselvyyksiä. Niitä puitiin oikeudessa pitkin 1920-lukua. Tila myytiin tuon ajan elokuvamoguli **Hjalmar Pohjanheimolle**, joka omisti elokuvateattereita sekä tuotti ja teki poikiensa kanssa suuren osan autonomian ajan suomalaisista elokuvista. Pohjanheimo ajautui 1930-luvun lamassa vaikeuksiin ja menetti kartanon. Pakkohuutokaupassa kartanon huusi Nurmijärven säästöpankki. Seuraava vaihe kartanolla oli lyhyt. Tammikuussa 1931 oli perustettu kristillisten työläisten maanosto-osuuskunta, jolle Numlahden kartano siirtyi. ’Ehdottomasti raittiit, kristillismieliset henkilöt’ saattoivat 1 000 markan osuusmaksulla päästä osuuskuntaan mukaan. *Kotimaa*-lehti kirjoitti 12.5.1931: ’Osuuskunnassa on useita henkilöitä, jotka ovat ’puutteen koulussa’ karaistuneet ja kokeneet Saarijärven Paavon kanssa: ’Vaikka kokee, eipä hylkää Herra’’. Mutta Herra hylkäsi, elokuussa osuuskunta oli *Kauppalehden* protestilistalla.

Nurmijärven Säästöpankki tarjosi kartanoa Yrjölle ostettavaksi, mutta Yrjö ei tähän uskaltautunut. Laina olisi ollut suuri, vaikka Yrjö sen edullisilla ehdoilla pankilta olisi saanut. Vuonna 1934 tilan osti **Karl Jonas Borup**. Kartano on edelleen Borup-suvulla ja on täydessä toiminnassa, omistajana pojanpoika **Sam**, jonka tapasin tilan elotöissä. Kartanon pellot olivat viljavia, mutta päärakennus kaipaisi remonttia.

Vanantaan kartano 1935—1945

Numlahden kartanon aika kesti vajaa kolme vuotta, jonka jälkeen loppuvuodesta 1935 perhe muutti Janakkalaan Vanantaan kartanolle, taas isän töiden perässä. Esikoispoika Heikki oli tuolloin täyttämässä 10 vuotta ja kuopus-Riitta oli kolmivuotias. Yrjön pesti Vanantaan kartanon tilanhoitajana kesti jo pitempään, vuoteen 1945 saakka. Se oli tärkeää aikaa varttuville lapsille niin kuin se oli Yrjölle ja Annillekin.

Pisimpään Yrjö toimi Vanantaan kartanon tilanhoitajana. Kuvassa tämän kartanon päärakennus. Alhaalla oikealla kartanon ikkunasta otettu kuva, jossa puiston takaa näkyy tilanhoitajan, inspehtorin rakennus.

Kartano oli aluksi **Spåre**-suvun omistuksessa. 1600-luvulla kartano siirtyi **Bosin** suvulle naimakaupan myötä. 1700-luvun lopussa kartanon omistajaksi tuli **Standertskjöld**-suku. **Henrik Justander** oli aateloitu kuninkaalle tekemistään palveluksista ja hän otti uudeksi sukunimekseen Standertskjöld. Tämän jälkeen kuusi Henrik Standertskjöldiä hallitsi kartanoa. Nykyiset omistajat **Casimir** ja **Carl Gustaf Ehrnrooth** edustavat kahdeksatta sukupolvea Standertskjöldeja. Kartanon mailla viljellään edelleen, vaikka kaupallinen metsästys on nyt kartanon tärkein liiketoiminta-alue.

Vanantaan rakennuskanta on upea. 1900-luvun alussa rakennettiin uusbarokki-tyylisuuntaa edustava kolmikerroksinen, 30 huonetta sisältävä päärakennus mm. tanssi- ja biljardisaleineen. Kartano oli aikanaan Suomen suurimpia yksityistalouksia. Kartanoa ympäröivän laajan puiston laidalle rakennettiin 1910-luvulla jugend-tyylinen vaalea vierastalo, ’huvila’, jota muuteltiin 1930-luvulla enemmän funktionalistisen tyylin mukaiseksi.

Eräs kartanon rakennuksista oli puiston toisella puolella sijainnut iso tiilitalo, joka oli toisesta päästä yksikerroksinen ja toisesta päästä kaksikerroksinen. Talossa asui neljä perhettä, yhtenä tilanhoitaja Tervon perhe. Yrjön pesti Vanantaan kartanon tilanhoitajana päättyi sotien jälkeen vuonna 1945. Kartanon isäntä vaihtui eikä Yrjö tullut uuden isännän kanssa hyvin toimeen.

Vanantaan jälkeen Yrjö sijoittui Turengin Sokeritehtaan tilanhoitajaksi. Pesti jäi hänen viimeisekseen. Vuonna 1956 kesken työuran Yrjö halvaantui ja menehtyi tästä kuuden vuoden kuluttua.✶

Tilanhoitajan perhe Vanantaan kartanolla joko 1942 tai 1943. Vasemmalta Yrjö, Heikki, Maija, Riitta, tuntematon ja Anni. Kuva on Riitta Tervon albumista.

SUKUSEURAN TUOTTEITA MYYNNISSÄ!

Sukukirja
Sotkamon Tervot ja lisäyksiä Jaalangan Tervosiin
60 €/kpl

Avaimenperä, metalli 6 €/kpl

Kynttilä 10 €/kpl

Pinssi, metalli 5 €/kpl

Kynä 4 €/kpl

Lippis 15 €/kpl

Muki 15 €/kpl

Huom! Muki myynnissä vain sukuseuran vuosikokouksessa.

Adressi 15 €/kpl

Lisäksi myynnissä on logolla varustettuja

- T-paitoja 12 €/kpl
- kangaskasseja 4,50 €/kpl

Tilaukset ja tiedustelut:
tervojuhae(at)gmail.com, p. 044 240 2802 tai
tuotetilaukset(at)tervo-tervonen.fi

Tilauksiin lisätään lähetyskulut.

Taina Tervonen: Me emme ole täältä – muukalaisina Euroopan rajoilla

Atena /Otava Keuruu 2025

Tekstit: Kirsti Tervo; kuvat: Atenan/Otavan Mediapankki

Taina Tervonen (s. 1973) on Pariisissa yli 20 vuotta asunut ja työskennellyt suomalainen freelance-toimittaja ja dokumenttiohjaaja. Hän kirjoittaa sekä ranskaksi että suomeksi erikoisalanaan maahanmuutto ja siirtolaisuus sekä EU-politiikka. Hän on kirjoittanut monia teoksia ja tehnyt sarjakuvia sekä kääntänyt kirjallisuutta ranskaksi. Hänet on palkittu siirtolaisuutta koskevista kirjallisista töistään.

Taina Tervonen

Tervonen syntyi kainuulaiseen lähetystyöntekijäperheeseen ja vietti lapsuutensa Namibiassa ja Senegalissa. Suomeen hän saapui 15-vuotiaana ja lukion käytyään muutti Ranskaan, jossa hän sittemmin asettui Pariisiin. ”Minulla on muukalaisen identiteetti. Oman paikan löytäminen Suomessa olisi ollut vaikeaa. Pariisiin taas sulaudun helposti. Siellä melkein kaikki ovat tulleet muualta, joko muista maista tai muualta Ranskasta”, hän sanoo. Omakohtainen kokemus muukalaisuudesta on antanut kirjoittajalle sellaista syvällekäyvää ymmärtämystä näitä lähtijöitä kohtaan, ettei lukiessa voi huomata minkäänlaista arvostelua tai osoittelua.

Me emme ole täältä -teoksen esipuheessa kirjoittaja toteaa, että kun on kerran ollut muukalainen, kokemusta kantaa mukanaan aina. Hänestä tuli toimittaja, joka on aina kirjoittanut maahanmuutosta. Muukalaisuus on niin merkittävä osa hänen elämäänsä, että hän ei voi olla kirjoittamatta siitä. — Tiedän, hän kirjoittaa, että muukalaisuus asuu toisten katseessa, kuulunko toisen silmissä ´meihin´ vai ´heihin´. Tiedän, miten katseet rakentavat rajoja ja millaista on olla rajan toisella puolella.

Toimittajana Tervonen on käsitellyt maahanmuuttoa ja siirtolaisuutta sekä Bosnian sodissa kadonneitten kohtaloja. Bosnian sodan uhreista hän on tehnyt dokumenttielokuvan. Kun tuli uutinen isosta haaksirikosta Välimerellä kesällä 2015, hän alkoi pohtia, yrittääkö kukaan selvittää ruumiiden henkilöllisyyttä niin kuin tehtiin Bosniassa, jotta hukkuneiden perheet voisivat surra hukkuneita omaisiaan. Sen jälkeen hänen kohteenaan olivat Välimerellä kadonneiden kohtalot.

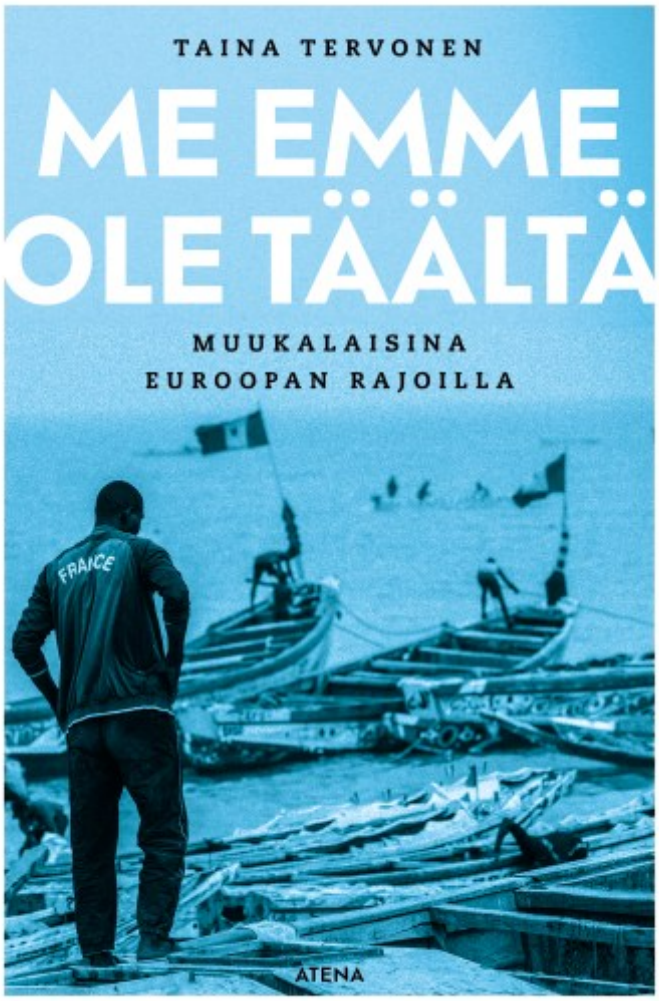

Kirjoittaja kertoo haluavansa viedä lukijan paikkoihin, joihin hän ei muuten pääsisi, osaisi tai uskaltaisi mennä, kuuntelemaan ihmisiä, joita hän ei muuten kuulisi, katsomaan, miltä maailma näyttää jonkun toisen silmin. Se toinen voi olla yhtä lailla rajavartija kuin rajan ylittäjä, EU-virkamies tai paperiton putkimies.

Puhutteleva ja sujuvasti kirjoitettu teos vie Euroopan maihin, Ranskaan, Espanjaan ja Italiaan, jonne muuttajat tulevat usein Lähi-idän maista, mutta myös Afrikan mantereelta Senegalista, Gambiasta ja Nigeriasta. Millaista on elää ilman virallisia papereita? Lähtijä on pakannut reppuunsa kevyesti kannettavaa omaisuutta ja siivittämässä on usko, että kyllä selvitään, vaarallisestakin merimatkasta. Jotkut palaavat kesken matkan, mutta sekään ei ole helppoa, kun on kerran päättänyt matkaan lähteä.

Kirjoittaja miettii, miksi ihmiset lähtevät: kun itse liikumme maailmalla kovin vapaasti, ihmettelemme, miksi jotkut lähtevät matkaan laittaen henkensä pantiksi. Kuitenkin paremman elämän toivo on aina saanut ihmisiä liikkeelle, meitä suomalaisia Amerikkaan, Ruotsiin ja nyt pitkin maailmaa. Kun on lähtöhalu, ei mikään auta. Kun senegalilainen poika oli lähtenyt salaa, hänen isänsä totesi kirjoittajalle: ”Kun lapset kasvavat, ei niitä voi sitoa tolppaan kiinni kuin vuohia.”

Teos sisältää tarinoita 25 vuoden ajalta, sillä Tervonen aloitti kirjoittamisen maahanmuutosta jo freelance-toimittajana vuonna 1999 ollessaan 26-vuotias. Osa kirjan sisällöstä perustuu siis kirjoittajan artikkeleihin ja teksteihin, jotka on julkaistu eri lehdissä ja julkaisuissa.

Kirja etenee aikajärjestyksessä. Ensimmäinen kuvaus on vuodelta 2001 Ranskan rannikolta, jossa rannikkokaupungin hätämajoitukseen sijoitetut ihmiset odottavat mahdollisuuttaan päästä Englannin puolelle, milloin rekkaan kätkeytyneenä kanaalin ali tai veneillä kanaalin yli.

Myöhemmissä luvuissa seurataan eri tavoin lähtöään suunnittelevien ja toteuttavien vaiheita Ranskassa ja Belgiassa sekä mm. siirtotyöläisten lakkoa v. 2009 Ranskassa, vuonna 2013 rajan yli pyrkijöitä Unkarin ja Serbian rajalla, sitkeästi ilman työsopimusta työskentelevistä Pariisin kampaajista, jotka olivat ihmiskaupan uhreja vuonna 2014—2015, kunnes tullaan Italiaan vuonna 2016.

Teoksen loppupuoli keskittyykin kuvauksiin Välimeren rannan tapahtumista. Kirjoittajan ja valokuvaaja **Anna Aution** Image-lehdelle tekemä artikkeli *Hukkuneet* voitti vuoden 2017 Vuoden yleisölehtijuttu -palkinnon. He valmistivat artikkelin pohjalta teoksen, joka oli ehdolla Tietokirjallisuuden Finlandia -palkinnon saajaksi vuonna 2019. Teokselle myönnettiin Lauri Jäntin tunnustuspalkinto seuraavana vuonna.

Teoksen loppupuolella kirjoittaja tekee raskaan matkan länsi-Afrikkaan seuduille, joilta kalastajaaluksen katastrofissa hukkuneet ovat lähteneet.
– Emme voi enää kääntää katsettamme pois. Haluan kertoa perheiden tuskasta. Haluan näyttää, että Välimereen hukkuneet eivät ole vain numeroita, vaan he ovat jonkun lapsia, veljiä, vanhempia. Kyse on ihmisyydestä, ei maahanmuutosta, kirjoittaja sanoo haastattelussa.

Kirjoittaja pohtii kirjan loppupuolen sivuilla, ovatko Eurooppaan maahanmuuttajia kuljettavat henkilöt, laivurit ja kapteenit rikollisia, joita pitää rangaista ihmissalakuljetuksesta. Missä syylliset ovat?

Teos ei ole helppoa iltalukemista. Tapahtumat etenevät nopeasti ja paljon nimiä vilahtelee tekstissä, mutta kerronta on niin sujuvaa, että kirja pitää otteessaan. Jos lukija haluaa saada uusia ajatuksia ja mahdollisuuden päästä edes vähän ymmärtämään niitä, jotka lähtevät kotimaastaan ja haluavat nähdä siirtolaisuuden monet kasvot, kannattaa lukea. ✶

Lähteet

Wikipedia

Maailman kuvalehti 8/2025

Anna 20.4.2019

Kyproksen lintuparatiisissa

Teksti ja kuvat: Ari Tervo, Kajaani

Kevättalvella 2025 jo poltteli lähteä kuvaamaan lintuja ennen Suomessa tapahtuvaa lintujen kevätmuuttoa. Aikaisemmin kuvausmatkamme suuntautuivat Israeliin, mutta jo muutaman vuoden ajan jatkunut sotatila on lyhentänyt lentomatkaamme hieman – määränpäänä Kyproksen saarivaltio. Kyproksen kreikkalainen eli eteläinen puolisko on ollut lomakohteemme jo viisi kertaa. Näistä neljä on ollut keväällä ja kerran loppusyksyllä lokakuussa. Kevät on näistä huomattavasti miellyttävämpi ilmastollisesti sekä linnustollisesti. Syksy on Kyproksella aivan liian kuuma – sekä yöllä että päivällä. Keväällä ilmasto on sopivan lämmin ja yöt nukkumisen kannalta mukavan viileitä.

Juuri ennen kevään matkaa sain englantilaiselta lintuharrastajalta viestin, että Kyproksella lähellä Pafosin kaupunkia oli tavattu huippuharvinainen **pikkuliejukana**. En ollut kuullutkaan tästä linnusta ennen tätä. Se on kotoisin Afrikasta enkä löytänyt varmaa tietoa, oliko sitä tavattu Euroopassa aikaisemmin. Kun sen paikka oli lähellä yöpymispaikkaa, odotus nähdä tämä ihme kasvoi päivä päivältä.

Saavuimme Kyprokselle 15. huhtikuuta. Heti saavuttuamme perille suuntasin puolisoni Pirjon kanssa autoa vuokraamaan. Saimme siistin ja aika uuden auton, jolla pian lähdimmekin etsimään pikkuliejukanaa. Paikalla on paljon lintuharrastajia, mutta lintua ei vain näkynyt. Juttelin usean ulkomaalaisten lintuharrastajien kanssa, jotka kertoivat, että lintu on jossain siellä olevassa neljässä pienessä kasteluvesialtaassa. Altaiden ruovikot olivat runsaan kasvuston peitossa, jossa hieman arkakin lintu piilotteli ihmisiä. Meiltä meni monta päivää ja monta yritystä nähdä tuo lintu. Huomasin lopuksi, että ihmispaljous sai linnun piiloutumaan. Kun menimme samaan paikkaan paljon myöhemmin, kun muut lintuharrastajat olivat jo poistuneet paikalta, tämä arka pikkuliejukana tuli esiin. Sain kuvattua sen hyvin, ja tapasimme sen vielä kahden viikon loman aikana useita kertoja.

Jouduin monta kertaa opastamaan yhä uusia ja uusia lintuharrastajia, jotka tulivat ympäri Eurooppaa vain tätä lintua katsomaan. Neuvoin heitä pysymään vähän etäämpänä ja liikkumaan hitaasti hieman lähemmäksi, jolloin tämä harvinaisuus pysyi näkyvillä ja kuvattavissa.

Tämä oli minulle ja Pirjolle ns. elämänpinna eli lintuharrastajien kesken ”elis”. Kun vielä samasta paikasta näimme ja sain kuvattua **kääpiöhuitin**, siitä tuli jo toinen elämänpinna. Pafosin kaupungin rannalla näimme sitten sen kolmannen uuden lajin eli **välimerenlokin**.

Kuvauspuolella olin tyytyväinen saamiini kuviin myös **sininärhistä, mehiläissyöjistä** ja lukuisista haikaroista. Kerran olen Suomessa nähnyt sininärhen, mutta Oulussa ollut lintu oli erittäin arka ja sain silloin vain huonot kuvat tosi kaukaa. Mehiläissyöjän olen nähnyt myös kotikaupungissani Kajaanissa. Kyprokselle huhtikuun puolivälissä saapuneet mehiläissyöjäparvet olivat kuitenkin hunajaa lintuharrastajille. Sähkölangat olivat täynnä näitä uskomattoman kauniin värisiä lintuja. Harmaa- ja jalohaikaroita lukuun ottamatta muut haikaralajit ovat Suomessa tosi harvinaisia, mutta Kyproksen lintuparatiisissa niistä voi nauttia täysin siemauksin. Näimme matkan aikana **harmaa-, rusko-, jalo-, silkki-, rääkkä-, yö-, lehmä- ja pikkuhaikaran.** Useat näistä olivat vielä isoissa parvissa, joten kuvattavaa riitti mielin määrin. Kuvia Kyproksen matkalla laskin ottaneeni noin 16 000, mutta osasyynä näin valtavaan kuvausmäärään on nykykameroiden nopeus. Parhaimmillaan omat kamerani ottavat 20 kuvaa sekunnissa. Sitä nopeutta käytän, kun tilanne on sellainen, että haluan varmasti tallentaa kuvassa näkyvän nopean tapahtuman. Kotiintulon jälkeen suuri työ on käydä nämä kuvat läpi ja poistaa niistä samantapaiset toistuvat kuvat. Tämä työ on vielä tänäkin päivänä (syyskuun 2. päivänä) kesken, sillä kesä on kuvausaikaa ja vasta päivien pimentyessä alan tosissani käymään läpi kevään ja kesän saalista.

Kypros on miellyttävä paikka lintuharrastajille, mutta myös muille lomailijoille. Auton vuokrausta suunnittelevan täytyy olla tarkkana vakuutuksien kanssa ja varautua vasemmanpuoleiseen liikentee-

seen. Siinä on oma vaaranpaikkansa, sillä menee muutama päivä, ennen kuin aivot tottuvat ajatukseen ajaa vasenta kaistaa ja esim. kiertää liikenneympyrä eri suuntaan kuin Suomessa. Myös kuljettajan istuimen sijoittuminen auton oikealle puolen lisää sekavuutta. Vaihdekeppiä pitää käyttää vasemmalla kädellä. Siksi suosittelenkin automaattivaihteista autoa.

- - -

Tätä kirjoittaessani sain Virosta vahvistusviestin yöpymistarjoukseeni. Ensi viikolla suuntaan autoni ja kamerani kohti Virossa tapahtuvaa lintujen syysmuuttoa, mutta se onkin sitten toinen tarina.✶

Kyproksen jyrkät rantakalliot ovat hyviä kuvauspaikkoja. Vain muutaman metrin päässä kuvaajasta on n. 100 metrin jyrkkä pudotus rannalle.

Värikäs mehiläissyöjä on tavattu Kainuussakin muutaman kerran. Tässä lintu on oksentamassa saaliiden sulamattomat osat.

Pikkuhaikara on nimensä veroinen. Se on pienempi kuin kotoinen variksemme.

Eksoottinen harjalintu on tavattu Kainuussakin kymmeniä kertoja.

Haikarat voivat muuttaa sekaparvissa. Kuvassa silkki-, lehmä- sekä rääkkähaikaroita.

Lisää kuvia takakannessa ⇨

Matkan harvinaisin lintu - pikkuliejukana (kuva oikealla).

Rääkkähaikara oli luottavainen eikä pelännyt kuvaajaa. Rääkkähaikara on tavattu Suomessa 8 kertaa. Oma havaintoni oli v. 2024 Nivalassa (kuva alla oikealla). ⇘

Vertailukuvassa (kuva alla) vasemmalla tuttu liejukana ja liejukanan oikealla puolen suurharvinaisuus eli pikkuliejukana.

Kuvankaunis sininärhi on helppo löytää Kyproksella. Suomessa se on taas kovin harvinainen.

Nimestänsä poiketen yöhaikara oli kuvattavissa päivänvalolla.